

Täysistunto

Maanantai 12.12.2016 klo 23.46—4.27

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja elatustukilain 6 ja 8 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi avioliittolain muutokseen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 232/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 40/2016 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

1.46 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Sairausvakuutuslakiin ja elatustukilakiin tarvitaan muutoksia, mutta tämä hallituksen esitys jättää niin paljon epäkohtia ja lisäksi hallituksen esityksen ajankohta on sellainen, että ehdotan, että tämä lakiesitys tässä vaiheessa hylätään.

Tämä hallituksen esityshän kuuluu niin sanottuihin liitännäislakeihin, eli se esitetään sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksymisen johdosta. Tämä sukupuolineutraali avioliittolaki ei kuitenkaan ole vielä voimassa, ja on hyvin mahdollista, ettei se koskaan tulekaan voimaan nyt esitetyssä muodossa. Tämän vuoksi tämän sairausvakuutuslain ja elatustukilain ja eräiden muiden hallituksen esitykseen liittyvien lakien muutosehdotukset tulee ottaa käsittelyyn vasta myöhemmin. Työtä tässä eduskunnassa on niin paljon, ettei turhaa työtä enää tarvita. Ensin tulee käsitellä loppuun se kansalaisaloite, jolla pyritään säilyttämään nykyinen avioliittolaki ennallaan. On täysin käsittämätöntä, että näitä esityksiä tuodaan eduskuntaan ennen kuin on äänestetty avioliittolain säilymisestä. Nykyinen tilanne, jossa erilaisia pareja säätelevät omat lait, avioliittolaki eri sukupuolta oleville pareille ja parisuhdelaki samaa sukupuolta oleville pareille, palvelee parhaiten ja tasapuolisimmin kaikkia osapuolia.

Arvoisa puhemies! Täytyy myöntää, että tämä aika eduskunnassa on ollut varsin kivulias. Suomi tunnetaan maailmalla demokraattisena länsimaisena valtiona, jossa kaikkien oikeuksista pyritään huolehtimaan. Me puhumme suureen ääneen tyttöjen ja naisten oikeuksista tuolla maailmalla, myös tyttöjen ja naisten oikeudesta opiskeluun ja työhön, ja samanaikaisesti meillä rikotaan räikeästi näitä oikeuksia kotimaassa. Me puhumme maailmalla suureen ääneen lasten perusoikeuksista, niiden tärkeydestä, muun muassa oikeudesta kasvaa omien vanhempiensa, isän ja äidin hoidossa ja niin edelleen, ja samaan aikaan täytyy todeta, että me rikomme lasten perusoikeuksia meidän kotimaassa.

Avioliitto on yhteiskunnan keskeinen instituutio, jolla pyritään vahvistamaan miehen ja naisen välistä liittoa, vakaata, turvallista kasvuympäristöä myös lapsille, ja me olemme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

murentamassa, purkamassa sitä meidän Suomessa. Tällä hetkellähän meillä on avioliitto, mikä on kaikille todella tasa-arvoinen. Kenenkään sukupuolista suuntautumista ei kysytä, ja kaikilla on samantaiset vaatimukset avioliittoon pääsemiseksi. Mutta jos sukupuolineutraali avioliittolaki tulee voimaan, silloin avioliitto todella muuttuu epätasa-arvoiseksi: eri ihmisiltä vaaditaan eri asioita avioliittoon pääsemiseksi riippuen lähtötilanteesta.

Mikä ehkä voi olla kaikista syvimmin koetteleva muutos, jos sukupuolineutraali avioliittolaki toteutuu: kuinka perusoikeudet toteutuvat jatkossa? Esimerkiksi kuinka sanan- ja mielipiteen ilmaisun vapaudesta huolehditaan jatkossa? Jo nyt rajoitetaan Suomessa tätä perusoikeutta, oman mielipiteen ilmaisua. Kun sanoo, että haluaisi kaikkien oikeuksien toteutuvan, myös sanan- ja mielipiteen ilmaisun vapauden säilyvän, ja kun ilmaisee, että ymmärtää tämän toteutuvan vain jos avioliitto- ja parisuhdelaki pidetään erillään, niin kyllä rapaa, syytöksiä ja uhkailuja tulee niskaan — siis Suomessa. Kirjoituksiakin on jo sensuroitu tämän asian vuoksi, ja esimerkiksi tutkittavana on ollut myös tapaus, jossa jollekin kurssille osallistuminen on peruttu, kun on selvinnyt, mitä lakia kyseessä oleva opiskelijaksi pyrkinyt kannattaa. Tässä tapauksessa kaiken lisäksi tämän kurssille hyväksymisen perumiseen liittyen käsiteltiin asiaa myös yhdenvertaisuusvaltuutetun toimesta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi lausunnon, että mitään rikkomusta ei ollut tapahtunut. Mutta onneksi joku kannusti, että tämä opiskelija vei asiaa pidemmälle, ja yhdenvertaisuuslautakunta käsiteli asian ja totesi, että räikeä rikkomus on tapahtunut. Siis meillä voi olla virkamiehiä, jotka käyttävät myös valtaansa niin, että nimi alle ja sanotaan "ei ole rikkomusta tapahtunut", mutta kun lautakunta katsoo, niin selkeä rikkomus on tapahtunut. Kipeitä asioita kotimaassa. En olisi koskaan toivonut tietäväni, että minun Suomessani näin epäoikeudenmukaisesti ihmisiä kohdellaan. Toivoisin, että jokainen voisi tässä maassa asua niin, että perus- ja ihmisoikeudet säilyvät ja niistä huolehditaan.

Mutta tätä hallituksen esitystä ajatellen: On sanottu, että kovalla kiireellä on viety eteenpäin seksuaalivähemmistöjen etuja ajaen esitystä, jossa suomalaiset miehet, isät ja sukupuolten välinen tasa-arvo myös unohdetaan. Nyt on käymässä niin, että kymmeniin lakeihin ja keskeisiin käsitelmäritelmiin ollaan tekemässä merkittäviä muutoksia seksuaalivähemmistöjen näkökulmasta, esimerkiksi monien monien monien eroperheiden näkökulmaa unohtaen.

Esimerkiksi eronnut isä, joka hoitaa lastaan 50—90 prosenttia ajasta, ei ole oikeutettu vanhempainrahaan. Tämä ongelma voitaisiin hoitaa ja ratkaista niin, että muuttaisimme pykälää esimerkiksi niin, että vanhempainrahaan ovat oikeutettuja lapsen äiti ja isä ja että mikäli äiti ja isä asuvat erillään, vanhempainvapaa ja vanhempainraha tulee jakaa vanhempien kesken.

Hallituksen esitys jättää monia monia epäkohtia myös ajatellen perheen käsitteen määrittelyä. Esimerkiksi jos isä hoitaa 50 prosenttia ajasta lastaan, tämä etävanhempi ei voi saada vanhempainrahaa, kunnallista perheasuntoa, yksinhuoltaja-avustusta, lapsilisää eikä muitakaan vastaavia tukia, koska lapsi ei virallisesti lainkaan asu hänen luonaan eikä lapsi nykyisen lainsäädännön mukaan kuulu etävanhemman perheeseen. Etävanhempiin kohdistuvan syrjinnän lopettamiseksi tulisi etävanhemman käsitteestä kokonaan luopua ja lapsille pitäisi antaa mahdollisuus kuulua yhtä aikaa sekä äidin että isän perheeseen.

Tässä on vain muutamia asioita esiin nostettuna, mitä epäkohtia tämä hallituksen esitys jättää jälkeensä.

Niin kuin alussa sanoin, sairausvakuutuslakiin ja elatustukilakiin tarvitaan uudistusta, mutta tarvitaan huomattavasti laajempi ja kokonaisvaltaisempi uudistus kuin mitä hallitus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

on nyt kiireessä sukupuolineutraaliin avioliittoon liittyen liitännäislakeina esittämässä. Sen vuoksi esitän tämän hallituksen esityksen hylkäämistä.

1.55 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Tanuksen tekemää hylkäysesitystä vastalauseen mukaisesti.

1.55 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Täytyy sanoa, että tämän viimeisen puolentoista kuukauden ja oikeastaan koko syksyn aikana meillä on erittäin isoja lakeja käsitellyssä, ja on todella harmillista se, että näitten asioitten käsittelyyn on aina liian vähän aikaa. Ja nyt en puhu vain siitä, miltä tuntuu, vaan aidosti meillä ei ole valiokunnassa riittävän paljon aikaa käsitellä hallituksen tekemiä esityksiä, minkä takia sitten, voisiko sanoa, monessa mielessä asiat eivät saa sitä asemaa tässä eduskuntakäsittelyssä, joka niille pitäisi antaa.

Mutta tämän lain osalta minun täytyy todeta siltä osin, että kun hallituksen kanssa yhteistyössä lähdettiin tätä esitystä käymään läpi, niin meillä oli yhteinen tahto kuitenkin nähdä tämä asia sillä tavalla, että me halusimme vahvistaa ja parantaa eri ja samaa sukupuolta olevien pariin yhdenvertaista oikeutta sosiaaliturvaan. Siitä lähtökohdasta lähdimme sitten tätä asiaa viemään eteenpäin, minkä takia esimerkiksi sosialidemokraatit eivät ole jättäneet tähän vastalauseita, vaan olemme saaneet niitä muutoksia, joita tässä aikataulussa yleensäkin on pystytty saamaan.

Tässä lainsäädännössä avioliiton käsite muuttuu sukupuolineutraaliksi, ja tarkoituksena on, että avioliittolain muutoksen seurauksena myös sosiaaliturvalainsäädännössä avioliittomaiset suhteet eli avioliiton käsite muuttuu sukupuolineutraaliksi. Avioliittolain muutoksesta johtuvat muutokset sosiaaliturvalainsäädäntöön ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin avioliittolain muutoksetkin.

Sairausvakuutuslain perhejäsenmääritelmä muutetaan, ja perheenjäsenellä tarkoitetaan myös vakuutetun samaa sukupuolta olevaa avopuolisoa. Määritelmän muutos vaikuttaa esimerkiksi sairausvakuutuslain erilaisia päivärahoja samoin kuin kuntoutusetuuksia ja kuntoutusrahaetuuksia koskeviin säännöksiin. Valiokunta piti myös perusteltuna, että etuuksien myöntämisedellytyksiä yhdenvertaistetaan eri etuuden hakijoiden osalta. Valiokunta puolsi myös lakiehdotuksen hyväksymistä, ja tänne tuli muutamia täydennyksiä, joita me sitten yhdessä muokkasimme valiokunnan kanssa asiantuntijoiden lausuntojen perusteella.

Valiokunta halusi tasa-arvoistaa erilaisissa perheissä elävien vanhempien ja heidän lastensa asemaa, jotta ne olisivat lapsen edun mukaisia ja parantaisivat vanhempien mahdollisuuksia huolehtia lapsesta ja tämän terveydestä ja hyvinvoinnista riippumatta vanhempien sukupuolesta.

Tässä totean muutaman esityksen, jotka valiokunta yksimielisesti muutti ja teki tähän lisäesityksen.

6 §: Isyysrahan osalta valiokunta ehdottaa pykälään uutta 2 momenttia, jonka mukaan lapsen hoidosta vastaavalla isällä on oikeus isyysrahaan, vaikka lapsen äiti ja isä eivät elä yhteisessä taloudessa avio- tai avoliitossa. Kyse on esimerkiksi tilanteesta, jossa lapsen biologinen äiti ja biologinen isä ovat eronneet eivätkä enää elä yhteisessä taloudessa avio- tai avoliitossa samoin kuin tilanteesta, jossa lapsen biologinen äiti ja biologinen isä eivät ole lainkaan eläneet yhteisessä taloudessa avio- tai avoliitossa. Tämä tältä osin on uusi muutos. Säännöstä sovelletaan myös silloin, kun lapsen adoptioäiti ja adoptioisä ovat eron-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

neet tai kun lapsen biologinen äiti ja hänen avio- tai avopuolisonsa tai rekisteröity puolisonsa ovat eronneet. Isän katsotaan vastaavan lapsen hoidosta, jos lapsi asuu isän luona tai jos isä pääasiallisesti vastaa lapsen hoidosta tai sen järjestämisestä sekä lapsen huollosta arjessa. Näitä muutoksia pystyttiin tähän yhteisesti saamaan.

Samoin vanhempainrahaan tuli uusi 2 momentti, jossa säännöksen mukaan lapsen isällä, joka vastaa lapsen hoidosta, on oikeus vanhempainrahaan, vaikka lapsen äiti ja isä eivät elä yhteisessä taloudessa avio- tai avoliitossa. Tämä isän oikeus vanhempainrahaan alkaa ajankohdasta, jona isä ottaa lapsen hoitoon. Koska lapsen äiti ei kaikissa tilanteissa pysty vastaamaan lapsen hoidosta, ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, ettei lapsen äidillä ole tuoloin oikeutta vanhempainrahaan, jos oikeus vanhempainrahaan on lapsen isällä.

Samoin täällä todettiin, että halusimme lähteä viemään asiaa eteenpäin pitemmälle. Viime hallituskaudella tähän kokonaisuuteen tehtiin ministeriössä selvitystyötä, mutta valitettavasti nämä selvitykset eivät ole tuottaneet tulosta, minkä takia valiokunta halusi kiirehtiä valiokunnan lausumaehdotuksella, eli: "Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa sosiaali- ja terveysministeriössä tehdyn selvitystyön pohjalta erilaisten perheiden perhevapaa-järjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämistä, jotta perheiden erilaiset elämäntilanteet huomioitaisiin yhdenvertaisella tavalla." Tämä yhdenvertaistaa erilaisten perheitten elämäntilannetta, ja tältä osin sosialidemokraatit ovat myös tätä esitystä tukeneet.

2.01 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että tällä esityksellä korjataan niitä epäkohtia, mitä meidän lainsäädännössämme on verrattuna erilaisten perheiden todelliseen arkeen. Tällä halutaan taata se, että kaikki vanhemmat saavat heille kuuluvat oikeudet vanhempana, sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Nyt tilanne on ollut sellainen, että vaikka henkilö on ollut lapsen tosiasiallinen huoltaja, hän ei ole saanut vanhemmalle kuuluvia oikeuksia. Erityisen iloinen olen myös siitä, että tässä huomioidaan ne isät, jotka hoitavat lastaan yksin ja ovat jääneet aivan ilman taloudellista tukea. On hyvä, että tämä laki saadaan eteenpäin.

2.02 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Myös minun mielestäni, aivan kuten edellisten puhujien Kiljusen ja Mikkosen mielestä, nämä muutokset, joita tässä esitetään, ovat hyviä. Mutta pyysin puheenvuoron sen vuoksi, mitä edustaja Tanus omassa puheenvuorossaan sanoi, eli hän vetosi siihen, että tätä lakipakettia ei voitaisi ikään kuin käsitellä sen takia, että nyt on tehty kansalaisaloite, vasta-aloite tälle tasa-arvoiselle avioliittolaille. Sikäli kyllä vierastan tätä teidän näkemystänne, koska meillä on tällä hetkellä hyväksytty lainsäädäntö, tasa-arvoinen avioliittolaki. Viime keväänä olemme käsitelleet tähän liittyvän liitännäislakipaketin, joka on kulkenut lakivaliokunnan kautta, ja nyt käsittelemme näitä muita liitännäislakeja. Eli minun mielestäni on aivan selvää, että nämä lait eduskuntaan tulevat, ja on myös hyvä, että ne samaan aikaan astuvat voimaan kuin tasa-arvoinen avioliittolaki.

Mitä tulee sitten tähän vasta-aloitteeseen, se on tällä hetkellä lakivaliokunnassa käsitelty, ja se on lähetetty perustuslakivaliokuntaan, jossa arvioidaan, voidaanko sitä kansalaisaloitetta ylipäänsä tuoda eduskunnan saliin käsiteltäväksi vai onko se meidän perustuslain ja ihmisoikeussopimusten vastainen. On aivan eri asia säätää uusi laki ja antaa ihmisille uusia oikeuksia kuin viedä lainsäädännöllä heille jo myönnettyjä oikeuksia pois. Tämä on nyt se kysymys, jota tällä hetkellä pohditaan, ja sitten nähdään, mihin perustuslakivaliokunta tältä osin päättyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

Mutta minun mielestäni on aivan selvää, että nämä lait käsitellään nyt, ja on hyvä, että ne ovat täällä käsittelyssä, ja on hyvä, että näiden on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan kuin tasa-arvoinen avioliittolaki ensi vuoden maaliskuussa. Olen todella iloinen, että tämä asia etenee ja meidän lainsäädäntö tältä osin muuttuu tasa-arvoisemmaksi ja yhdenvertaisemmaksi, vaikka toki meille jää edelleen lainsäädäntöön merkittäviä ongelmia. Mutta näihin on tehty esityksiä, muun muassa lakialoite (Puhemies koputtaa) translaista ja kansalaisaloite äitiyslaista, ja toivon, että nämä menevät tässä eduskunnassa maaliin.

2.04 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Kuten edustaja Marin sanoi, niin se on todella kummallinen tilanne, että nyt voimassa oleva avioliittolaki ykskaks voisikin olla perustuslain vastainen, ettei se voisi jäädä voimaan. (Sanna Marinin välihuuto) — Niin, mutta meillä tällä hetkellä on tasa-arvoinen avioliittolaki ja parisuhdelaki voimassa, ja nyt jos se olisi jotenkin tällä hetkellä perustuslain vastainen, niin on tosi kummallinen tämä tilanne, mutta tässä tilanteessa ollaan.

Mutta omassa puheenvuorossani pyrin sanomaan, että näitä muutoksia hallituksen esitykseen, mitä nyt tuodaan näihin sairausvakuutuslakiin ja elatustukilakiin, tarvitaan. Tokihan siellä on näitä: esimerkiksi isien, jotka hoitavat yksin lastansa, asemaa on tässä esityksessä parannettu. Mutta esimerkiksi siinä rinnalla, jos meillä on isä, joka hoitaa 70—90 prosenttia ajasta lastaan, hän ei ole oikeutettu vanhempainrahaan ja moniin muihin. Siinä mielessä kovin ikävältä tuntui se tilanne, niin kuin valiokunnassa oli esimerkiksi Isät lasten asialla, heidän edustajansa kuultavana, ja he toteavat, että nyt kovalla kiireellä viedään pienen vähemmistön etuja ajatellen tätä lakiuudistusta eteenpäin samanaikaisesti, kun tähän lakiesitykseen jää suuria epäkohtia esimerkiksi eroisia, valtavaa määrää isiä, ajatellen. Heillä on tietysti huoli se, niin kuin he sanoivat, että kun tällainen mittava uudistustyö on tehty ja esimerkiksi perheen käsite on uudelleen määritelty vähemmistöjen näkökulma huomioiden, niin viranomaiset helposti voivat sanoa, että eihän nyt uudelleen avata näin pian tätä lakia, tai ainakin voi helposti ajatella, missä vaiheessa se tehdään, niin että se pitkittyy ja pitkittyy. Siinä mielessä näkisin, että kyllä meidän myös isien asema olisi pitänyt paremmin ja pitäisi paremmin huomioida tässä esityksessä kuin nyt tämä hallituksen esitys tuo esille.

2.06 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Täällä on tullut esille jo aiemmissa puheenvuoroissa se, että nämä lait ovat niin sanottuja liitännäislakeja ja liittyvät tähän avioliittolain muuttamiseen sukupuolineutraaliksi, ja kristillisdemokraatit ovat sitä vastustaneet. Me haluaisimme, että meillä säilyisi tämä nykyinen malli, joka on vallalla suurimmassa osassa Euroopan unionin jäsenmaita, eli että meillä on samaa sukupuolta oleville parisuhdelaki ja sitten eri sukupuolta oleville avioliittolaki. Siinä mielessä emme sitten myöskään kannata näitä liitännäislakien muutoksia.

Valiokunnassa on käyty sinällänsä ihan ansiokasta keskustelua, millä tavalla lapsen hoidosta tosiasiallisesti vastaavan isän tilannetta voitaisiin korjata. Mutta niin kuin tuossa edustaja Tanus toi esille, kuitenkin tämä pohdinta on sitten jäänyt tiettyssä mielessä puolitiehen, eli siellä näitten eroisien tilanne ei vielä näillä muutoksilla kohene.

Täytyy sanoa, niin kuin edustaja Marin tuossa mainitsi, että talon sisässähän on kansalaisaloite tästä äitiyslain muutoksesta, ja taitaa olla lakialoite translain muutoksesta. Kun on muutoksia, joissa esimerkiksi äidiksi itsensä katsova henkilö voi tunnustautua äidiksi eli se, ken katsoo olevansa lapsen äiti, voi tätä lapsen äidiksi tunnustautumista hakea, sekä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

myöskin synnyttäneen henkilön sukupuoli voi olla jotakin muuta kuin nainen, niin luulen, että tästä erilaisesta sosiaaliturvaetuksien viidakosta on tulevaisuudessa tulossa melko moninainen. Siinä mielessä kyllä tuntuu, että jotenkin olisi aika selkeää, kun me pidättäytyisimme näissä kahdessa erilaisessa laissa eli että meillä on avioliittolaki ja parisuhdelaki, ja siihen liittyvät sosiaalietuudet sitten kulkisivat myöskin omaa rataansa. Epäilen, että tulevaisuudessa on yhä enemmän näitä (Puhemies koputtaa) juridisia ongelmia.

2.08 Wille Rydman kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä on useammassa puheenvuorossa tullut esille tämä eriskummallinen tilanne, mikä meillä on muodostunut siitä, että meillä on hyväksytty kansalaisaloite ja sen jälkeen sitten sen kansalaisaloitteen sisällön kumoamiseksi tai ehkäisemiseksi, ennen kuin se täysimääräisesti tulee voimaan, laadittu toinen vasta-aloite. Tämän vuoksi ajattelin näin perustuslakivaliokunnan jäsenenä ottaa tähän puheenvuoron.

Tämä on aika eriskummallinen tilanne, ja toivon, että olimme me sitten tästä nimenomaisesta kysymyksestä mitä mieltä hyvänsä, niin tämä herättäisi poliittisten päättäjien keskuudessa laajemman pohdinnan siitä, mikä tämä meidän kansalaisaloiteinstituutiomme oikeastaan on ja miten sitä olisi perusteltua kehittää.

On mielestäni aivan selvää, että tässä talossa täytyy olla yhtäläiset ja kaikille kansalaisaloitteille tasapuoliset pelisäännöt, millä tavalla niitä käsitellään. Mutta sitten toisaalta meidänkin täytyy kuitenkin kantaa vastuumme siitä, ettei kansalaisaloiteinstituutio saa olla sellainenkaan, että se toimii erinäköisten äänekkäiden ryhmien, mahdollisesti äänekkäiden vähemmistöjen, tällaisena väylänä, jonka avulla pystytään kohtalaisen pienellä allekirjoittajamäärällä ohittamaan huonollakin valmistelulla tässä eduskuntatyössä sellaisia kansanedustajien laatimia aloitteita, jotka on usein laadittu huomattavasti huolellisemmin valmisteltuna.

Mutta toivottavasti tämä eriskummallinen tilanne on omiaan muodostamaan punnittua ja fiksua pohdintaa myöskin tämän kansalaisaloiteinstituution ympärillä laajemminkin.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Edustaja Marin. — Puheenvuoroja voi varata P-painikkeella.

2.10 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Olen edustaja Rydmanin kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että meidän pitää käydä tätä laajempaa keskustelua kansalaisaloitteiden merkityksestä ja käsittelystä. Lakivaliokunnassa, kun meille tuli tämä vasta-aloite tälle tasa-arvoiselle avioliittolaille, me kävimme aika paljonkin keskustelua juuri siitä, millä tavalla näitä kansalaisaloitteita pitäisi käsitellä. Siinä kun luimme näitä aikaisempia ohjeituksia ja keskusteluita, mitä silloin ollaan käyty, kun ollaan otettu tämä kansalaisaloitejärjestelmä käyttöön, niin siellä ollaan todettu hyvin selkeästi, että kansalaisaloitteet saavat samanlaisen käsittelyn kuin yli 100 edustajan allekirjoittamat lakialoitteet. Eli ne eivät sinänsä ole sen erityisempiä, vaan ne saavat samankaltaisen käsittelyn, ja silloin tietenkin valiokunnan harkinnassa on se, viedäänkö niitä kansalaisaloitteita ylipäänsä saliin.

Nyt tietenkin meidän pitää pohtia sitä, onko järkevää ajautua tilanteeseen, jossa tehdään aloite ja vasta-aloite. Eli nyt tehdään tällaista ennakotyötä näiden kaikkien muidenkin aloitteiden osalta, mitä mahdollisesti tulevaisuudessa tehdään, ja tässä on haastava tehtävä sekä lakivaliokunnalla että perustuslakivaliokunnalla tätä tilannetta arvioida. Eli tämä ei ole prosessuaalisestikaan erityisen helppo tilanne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

Mutta mitä tulee sitten tämän kyseessä olevan lakipaketin käsittelyyn liittyen tähän tasa-arvoiseen avioliittolakiin, niin minun mielestäni on aivan selvää, että se on tuotu eduskunnan käsittelyyn ja nämä liitännäislait käsitellään tässä yhteydessä, että ne voivat astua voimaan sen varsinaisen lain kanssa sitten ensi vuoden maaliskuussa. Eli on hyvä, että tämä on täällä käsittelyssä, enkä sillä tavalla allekirjoita edustaja Tanuksen pohdintaa siitä, minkä takia nämä ovat meillä käsittelyssä. Tietenkin niiden pitää olla käsittelyssä.

Ja olen samaa mieltä edustaja Essayahin kanssa siitä, että olisi paljon helpompaa, jos meillä olisi ollut alun pitäenkin tasa-arvoinen avioliittolaki (Puhemies koputtaa) eikä oltaisi säädetty rekisteröityä parisuhdelakia siihen väliin. Sittenhän meillä ei olisi tätä ongelmaa näitten liitännäislakien kanssa. (Puhemies: Puheenvuoroa voi jatkaa sitten täällä pöytästä, jos menee yli 2 minuutin!)

2.12 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Marinille: Meillä siis on tasa-arvoinen avioliittolaki voimassa. Niin kuin tuossa puheessani toin esille, että jos sukupuoli-neutraali avioliittolaki tulee voimaan, niin silloinhan se on hyvin epätasa-arvoinen, koska jo pelkästään vaatimukset eri ihmisille, jotka haluavat avioliittoon, ovat hyvin erilaiset riippuen siitä, mikä on lähtökohta. (Sanna Marinin välihuuto) — Niin, hyvin erilaisia vaatimuksia on avioliittoon pääsemiseksi riippuen siitä, mikä on avioliittoon haluavien lähtötilanne. (Sanna Marin: Miten?) — No, jos te ette ole semmoista vielä hoksannut, niin on. (Sanna Marin: Kerro meille!) — Osalle on samat nämä vaatimukset kuin tälläkin hetkellä avioliittoon pääsemiseksi. Sitten jos on lähtötilanne, että on rekisteröidyssä parisuhteessa, ei tarvitse mitään muuta kuin ilmoittaa rekisteriin, että haluaa päätyä avioliittoon. Omalla ilmoituksella päästään ilman tilaisuutta, (Hanna Sarkkisen välihuuto) ilman vihkijää, ilman mitään lupausta ja niin edelleen. Ja sitten on tilanteita translakiin liittyen, että ei tarvitse tehdä sitäkään, vaan automaattisesti soljuu avioliittoon. Tästä voidaan keskustella pitkempäänkin, mutta en halua aikaa käyttää siihen.

Mutta todella hyvin erilaisista tilanteista lähtevät joutuvat kohtaamaan hyvin erilaiset vaatimukset päästäkseen avioliittoon, ja näin ollen se on hyvin epätasa-arvoinen todellisuudessa.

Mutta mitä halusin myös sanoa, kun puhutaan vasta-aloitteesta: Itse asiassa tämä kansalaisaloitehan haluaa säilyttää nykyisen avioliittolain, ja pitkälti sitä tuotiin myös sen takia, että lasten oikeudet, lapsivaikutusten arviot, jäivät kokonaan tekemättä.

Sitten halusin sinänsä edustaja Rydmanille sanoa, että olen samaa mieltä, että tämä kansalaisaloitesysteemi on hyvä käsitellä ja miettiä, miten sitä jatkossa toteutetaan.

Ja edustaja Kiljuselle olisin halunnut sanoa, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö todella ei ollut yksimielinen, koska sinne jätin silloin vastalauseen.

2.14 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Termi "vasta-aloite" tuntuu minusta kansalaislakialoitteen kohdalla hieman epämiellyttävälle, ja toivoisinkin, että me kansalaislakialoitteen pidämme omana instituutionaan, vaikka se näyttäytyy poliittisesti täällä eduskunnassa varmasti juuri sille, että sillä voidaan aina koettaa kumota toista. Mutta vasemmistoliitto on kyllä sitä mieltä, että jokainen kansalaisaloite saa ja sen pitää saada oma ja kunnianarvoisensa käsittely ja pitää ottaa se täällä eduskunnassa vakavasti. Siinä mielessä on tosi tärkeitä, että me voisimme käsitellä meidän tulevan lakialoitteemme, jonka jätämme, että eduskunta ei voi sivuuttaa kansalaislakialoitetta viivyttelemällä, vaan että kan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

salaislakialoite voi elää myös yli eduskuntakauden, sillä kansalaiset eivät vaihdu neljän vuoden välein niin kuin vaihtuvat kansanedustajat.

Tähän itse asiaan ja tähän substanssiin en ota nyt sen enempää kantaa, mutta kun tässä erinomaisesti edustaja Rydman otti esille kansalaislakialoitteen ja sen käsittelyn tässä, niin on todella tärkeää, että eduskunnassa voidaan nähdä, että se on perustuslakiin nyt saatu voimaan. Meidän pitää ehkä sen verran vielä kehittää sitä, että me voimme antaa kansalaislakialoitteelle sen arvon mukaisen käsittelyn niin, että kun kansalaiset eivät vaihdu, vaikka eduskunta neljän vuoden välein vaihtuu ja eduskunnan kansanedustajien lakialoitteet pyyhkitään pois, niin kansalaislakialoite ei pyyhkiytyisi pois.

2.16 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Minun on hirveän vaikea löytää logiikkaa edustaja Tanuksen puheenvuoroissa. Sen kyllä sanon, että olisi huomattavasti yksinkertaisempaa nyt, jos me emme olisi Suomessa säätäneet aikoinaan lakia rekisteröidystä parisuhteesta vaan olisimme menneet suoraan tasa-arvoiseen avioliittolakiin, eli myös samaa sukupuolta olevat parit voivat mennä naimisiin siinä, missä kuka tahansa muukin pari. Nyt korjaamme tätä epäkohtaa, ja olisi ollut huomattavasti yksinkertaisempaa, että näin oltaisiin toimittu jo silloin, kun se rekisteröity parisuhdelaki astui voimaan, eli oltaisiin siirrytty suoraan tasa-arvoiseen avioliittolakiin.

Mutta sitä en kyllä allekirjoita enkä ymmärrä teidän puheenvuorostanne, että ikään kuin nyt loisimme monimutkaisempaa järjestelmää, kun tämä lainmuutos, tasa-arvoinen avioliittolaki ja nämä liitännäislait, mihin se liittyy, yksinkertaistavat meidän lainsäädäntöämme, tuovat sen paremmin ihmisoikeuksia kunnioittavaksi ja yhdenvertaisemmaksi. Eli nyt olemme korjaamassa niitä virheitä, mitä on silloin tehty, kun ei olla suoraan menty tasa-arvoiseen lainsäädäntöön näiltä osin.

Mutta mitä tulee sitten edustaja Myllykosken puheenvuoroon liittyen kansalaisaloitteisiin, niin itse pidän todella tärkeänä, että Suomessa on tämänkaltaisen instrumentti kansalaisilla saada agendoja eduskunnan käsiteltäväksi, saada asiansa esille, mutta en kyllä niitä korottaisi sitten sen suurempaan rooliin. Eli kun olemme nyt tutustuneet näihin säännöksiin, mitä silloin ollaan käsitelty, kun tämä järjestelmä ollaan otettu käyttöön, niin siellä on todettu, että näitä aloitteita käsitellään kuten yli 100 kansanedustajan tekemiä lakialoitteita, samoin periaattein, valiokunta käsittelee niitä siitä lähtökohdasta lähtien, ja nämä ovat poliittisia aloitteita. Jokainen meistä edustajista silloin pohtii sitä, mitä mieltä on siitä itse asiasta, haluaako sitä edistää vai ei. Eli tärkeä instrumentti, mutta en ymmärrä kyllä sitä, (Puhemies koputtaa) että se korotetaan sitten tämänkaltaiseksi kysymykseksi, että näihin olisi vain yksi oikea prosessi.

2.19 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Tämä voidaan ymmärtää kuinka hyvänsä, mutta kysymys on tavallaan siitä, kuinka käsitellään. Nyt eduskunta on itselleen ottanut sen roolin, että kansalaislakialoite saa kuulemisen, ja siinä mielessä se on erilaisessa asemassa kuin sadan kansanedustajan tekemä lakialoite. Siinä on se hienoinen ero, kuinka ne poikkeavat toisistaan.

2.19 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Marinille halusin vielä sanoa: olen ihmetellyt sitä, että kun sukupuolivähemmistöjen etuja ja heidän parisuhdettaan ajetaan eteenpäin, niin samanaikaisesti kun sukupuolineutraalia avioliittolakia ollaan tuomassa, niin ollaan tiputtamassa kokonaan rekisteröity parisuhde pois, eli meillä on kuitenkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

sukupuolivähemmistöihin kuuluvia, jotka peräänkuuluttavat mahdollisuutta rekisteröityä mutta kokevat, että avioliitto ei ole heitä varten. (Sanna Marinin välihuuto) Eli tavallaan heidänhän tarvitsee nyt uusia... Siis meillä on vähemmistöihin kuuluvia, jotka kokevat, että avioliitto ei ole heitä varten, jotka haluaisivat rekisteröityä, eli heidänhän täytyy jatkossa tehdä niin, että he matkustavat ulkomaille, siellä rekisteröivät parisuhteensa ja sitten he... (Sanna Marin: Missä nämä ihmiset ovat?) — Heitä on. Jos ei ole tiedossa, niin on tehty lehti-juttujakin. He ovat kyllä löydettävissä, ne, jotka ovat tulleet ihan julkisuuteen, jotka sanovat nimenomaan, että he harmittelevat sitä, että Suomesta poistuu tämä mahdollisuus rekisteröityyn parisuhteeseen. Jos Marin ei tiedä, niin heitä kyllä löytyy.

Mutta sitten minä haluaisin nopeasti sanoa vielä tämän — kun sanoin, että avioliitto, sukupuoli- ja avioliitto, muuttuu epätasa-arvoiseksi — että nykyisin me tarvitsemme kuulutukset eli avioliiton esteiden tutkimisen, me tarvitsemme vihkitilaisuuden, onko se kirkossa tai maistraatissa, ja me tarvitsemme vihkijän, onko se tuomari tai pastori. Siinä varmistetaan tällainen henkilökohtainen kontakti, ei minkään netin kautta, että keitä vihittävät ovat, ja heiltä kysytään, tahtovatko he avioon. Siis molemmilta kysytään, he antavat lupauksen, ja heidät julistetaan aviopuolisoiksi. On ihan eri asia, jos netin kautta voi laittaa tietoja vain ilmoitusluontoisesti ja soljua avioliittoon. Niin kuin sanottu, niin osalta jatkossakin vaaditaan nämä kaikki edellytykset avioliittoon pääsemiseksi, osalta vaaditaan vain osa näistä, ja osalta ei vaadita mitään. Eli onhan se nyt varsin kummallinen tilanne.

2.21 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Koen, että olen kohtuullisen hyvin perehtynyt seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviin kysymyksiin ja voin kyllä sanoa, että en näe enkä koe, että olisi iso kysymys tämä asia, minkä edustaja Tanus mainitsi, että meillä olisi iso joukko pareja, jotka haluavat ehdottomasti rekisteröidyn parisuhteen sen sijaan, että he voisivat päästä naimisiin ja saada yhdenvertaiset oikeudet muiden parien kanssa. Eli tämänkaltaista keskustelua en tunnista. Toki en teidän omasta tuttavapiiristänne tiedä, että jos siellä on joku henkilö, joka näin kokee. Mutta yleisesti katsoisin näin, että ennemmin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asioita, ihmisoikeuksia ajavat järjestöt ovat kyllä halunneet niin, että meidän lainsäädäntömme muuttuu yhdenvertaiseksi ja tasa-arvoiseksi ja ihmisoikeuksia kunnioittavaksi. Eli kyllä tämä on se iso keskustelu, jota ollaan käyty. En sitten tiedä, mitä keskustelua te olette henkilökohtaisesti käynyttä.

Mutta vielä tähän kansalaisaloitteiden käsittelyyn. Kun itse istun valiokunnassa, joka käsittelee tätä kansalaisaloitetta, tätä vasta-aloitetta tasa-arvoiselle avioliittolaille, niin kyllä siinä harkinnassa totta kai pidän mielessä sen, että tämä on kansalaisaloite, ja tietenkin me olemme valiokuntanakin järjestäneet julkisen kuulemisen ja muutenkin käsitelleet tätä asiaa. Emme suinkaan sitä sivuuta, koska kyseessä on kansalaisaloite, mutta samaan aikaan kun olemme tarkastelleet näitä säännöksiä, jotka tähän liittyvät, niin siellä on todettu, että näitä käsitellään samoin perustein kuin sadan edustajan allekirjoittamia aloitteita. Ja myös sitten siellä on tullut ilmi se, että näiden kansalaisaloitteiden yhtenä ajatuksena on juuri se, että nostetaan uusia asioita agendalle, uusia asioita keskusteluun, ja tässä vasta-aloitteessa ei ole kyse siitä, eli tästäkin näkökulmasta tätä kysymystä pitää tarkastella. Eli tämä harkinta, mikä meillä on, on aika hankala nyt, kun tämä on uusi tilanne, (Puhemies koputtaa) mihin valiokunta on joutunut tämän vasta-aloitteen myötä.

2.23 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Uskon, että se on kaikkien tiedossa tässä salissa, mikä on KD:n kanta avioliiton suhteen. Me katsomme, että avioliitto on instituutio, joka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

on tarkoitettu yhden miehen ja yhden naisen väliseksi instituutioksi. Ja vaikka me kuinka jatkaisimme keskustelua tästä asiasta, uskon, että me emme pysty vakuuttamaan toisiamme niin, että joku toinen vaihtaisi kantansa, vaan meidän on vain kunnioitettava sitä, että joillakin on toinen käsitys kuin meillä, ja meillä on tämä käsitys. En halua sen enempää keskustella siitä. Yhden huomautuksen haluaisin kuitenkin tehdä, kun puhutaan tästä kansalaisaloitteesta: että puhutaan vasta-aloitteesta. Sehän on tässä lainsäädäntötyössä näin, että vaalikausittain jokainen hallitus tekee uusia lakiesityksiä ja päivitetään vanhoja lakeja. Kyllä näissä kansalaisaloiteasioissakin pitäisi olla se sama mahdollisuus ja oikeus, että vaalikausittain saattaa tulla muutoksia myöskin tehtyihin päätöksiin, jotka nojautuvat kansalaisaloitteisiin. Se kuuluu demokratiaan, ja sen huomautuksen halusin vain tehdä.

2.25 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Sen verran vielä tähän keskusteluun, että valtaosassa maailman maista nämä erilaiset liitot ovat erilaisen lainsäädännön alla, ja sitä ei ole tällä tavalla lähdetty problematisoimaan, niin kuin tuntuu, että meillä Suomessa tästä on tehty jonkunlainen tämmöinen ihmisoikeuskysymys. Esimerkiksi Keski-Euroopassa pitkälti nämä lainsäädännöt ovat erilliset ja sitä ei pidetä minään erityisenä ongelmana, koska lain edessä nämä juridiset oikeudet tulevat sitten näille erilaisille pareille kuitenkin samoiksi.

Siinä mielessä Suomessa tämä on varmaankin nyt, kun tämä prosessi on tällä tavalla kesken, aika lailla tunnepitoista ja tämä argumentointi näitten asioiden ympärillä melko lailla voimakasta. Itse en ole oikein koskaan ymmärtänyt, mikä tässä on ikään kuin se erityinen niin sanottu tasa-arvo-ongelma, minkä sitten taas toisella tavalla tästä asiasta ajattelevat näkevät tässä olevan. Siinä mielessä, niin kuin tuossa edustaja Östman totesi, varmaankaan tänä iltana emme täällä toistemme mielipiteitä tästä asiasta pysty muuttamaan. Siinä mielessä aina itse kunnioitan niitä, jotka ajattelevat asiasta toisin, mutta katson, että myöskin itselläni on oikeus sitten säilyttää oma näkemykseni tämän asian tiimoilta.

2.26 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Ei kai suinkaan kukaan tässä salissa ole sanonut, että edustajilla tai joillakin edustajilla ei olisi oikeutta omaan näkemykseensä tai mielipiteeseensä. Ei minun tietääkseni tässä salissa senkaltaista keskustelua ole missään vaiheessa käyty. Sen sijaan olen kyllä ilmaissut sen, että olen teidän kanssanne eri mieltä, ja minulla on siihen mahdollisuus ja täysi oikeus. Olen myös perustellut kantani niin näihin perusteluihinne liittyen kuin muutenkin tähän käsittelyyn liittyen.

Nyt vielä kerran totean täällä sen, kun tässä nyt ollaan keskustelun kuluessa annettu ymmärtää, että ikään kuin tämä vasta-aloite, joka ollaan tehty tasa-arvoiselle avioliittolaille, ei saisi asianmukaista käsittelyä: Kyllähän se saa, se on eduskuntaan tuotu, se on valiokunnassa, tällä hetkellä perustuslakivaliokunnassa, lausunnolla siitä, millä tavalla he katsovat, että sitä pitäisi käsitellä. Eli sehän on täällä eduskunnassa, ja sitä käsitellään täysin asianmukaisesti. Mutta sitten on täysin eri asia se, mihin lopputulemaan valiokunta päättyy, se on sitten toinen kysymys. Nyt olemme uudessa tilanteessa. Tämä on uusi tilanne, että meillä on vasta-aloite tehty kansalaisaloitteelle, ja silloin meidän pitää tehdä myös tämänkaltaista pohdintaa ja työtä tässä. Mutta sitä viestiä tästä salista ei mielestäni pidä lähettää eikä antaa, että tässä ikään kuin oltaisiin sivuutettu joku kansalaisaloite ja sitä ikään kuin ei käsiteltäisi, kun sitä tällä hetkellä käsitellään.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.